

sovetskoe-vremya-sebe-ne-izmenila.html; <http://subscribe.ru/group/pole-chudes/8339010>. – Загл. с екрана.

7. Архів Полтавського музею авіації і космонавтики (ПМАіК), ф. 2, оп. 2, спр. 35, 36, 41, 191.

8. Кованько. Семейная хроника с несколькими отступлениями. 15.XI.1992 г. // Архив автора.

9. Сергеева Е.Е. Мама моя / Елизавета Евгеньевна Сергеева. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vozduhpark.pnrod.ru/mgm.html>. – Загл. с экрана.

10. Семенов В. Дело начиналось в Гатчине / В. Семенов // Гатчина. – 1981. – 4 апреля. – С. 2.

11. Бадамшина Е.А. Из истории Гатчинского аэродрома: в музее усадьбе П.Е. Щербова открылась выставка фотографий и личных вещей А.М. Кованько / Е.А. Бадамшина. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gatchina.org/news/600/> – Загл. с экрана.

Пистоленко И.А. Ретроспектива личности В.А. Мороко в контексте популяризации научно-технического наследия А.М. Кованько: музеологический и институционный аспекты

Статья посвящена популяризаторской деятельности В.А. Мороко, касающейся истории воздухоплавания и становления авиации в начале XX в., её сотрудничеству с историками, журналистами, военными, краеведами. Основное внимание уделено вкладу В.О. Мороко в создание концепций профильных музеев и формирование их фондовых коллекций. Рассматриваются также некоторые факты биографии дочери одного из основоположников военного воздухоплавания и активного участника становления авиационного дела А.М. Кованько.

Ключевые слова: история воздухоплавания, авиация, музей, научное учреждение, сохранение памятников, популяризация информации.

Pistolenko I.O. Retrospective view of personality of V.O. Moroko in the context of popularization of scientific and technical heritage of O.M. Kovanko: scientific about museums and institutional aspect's

The article is devoted to popularize activity of V.O. Moroko touching history of aeronautics and becoming of aviation at the beginning of the 20th century, to her collaboration with historians, journalists, soldiery and researchers of a particular region. Basic attention is spared to the deposit of V.O. Moroko in creation of conceptions of profile museums and forming of their fund collections. Some facts of biography of daughter of one of founders of military aeronautics and active participant of becoming of aviation matter of O.M. Kovanko are also examined.

Key words: history of aeronautics, aircraft, museum, scientific establishment, maintenance of monuments, popularization of information

09.03.2016 р.

УДК 069.4/5(477):001.123(303.62)

О.Г. Ликова

РОЛЬ МУЗЕЮ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ КЕРАМОЛОГІЇ

У статті мова йде про структурування української керамології й виділення її в окрему науку. Зазначено, що вирішальну роль у цьому процесі відіграв Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, створений 1986 року. Ця подія стала ключовою в активізації керамологічних студій. Описано окремі структурні підрозділи музею. Акцентовано, що саме їх діяльність стала вирішальною у створенні нової академічної керамологічної установи – Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України.

Ключові слова: музей, українська керамологія, колекція, формування, керамологічна експедиція, видавництво, архів, книгозбірня, Опішне, Україна.

Важливою подією в українській науці початку ХХІ століття стало створення нової академічної установи – Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, який зумів об'єднати дослідників вітчизняного й світового гончарства. Науковці у своїх працях почали аналізувати розвиток гончарного промислу й продукт його діяльності комплексно, враховуючи попередні здобутки різних наукових дисциплін – етнографії, археології, історії, мистецтвознавства, лінгвістики, технічних наук тощо. Основне завдання керамології, за визначенням засновника опішнянської керамологічної школи, доктора історичних наук, професора Олеса Пошивайла, полягає у «напрацюванні й теоретичній систематизації об'єктивних знань про гончарство, зв'язків між людиною і глиняними виробами; отриманні нових знань про глини та гончарну культуру, їх нагромадженні, застосуванні та поширенні; удосконаленні наукових керамологічних знань» [9, с. 50].

Донині питання ролі музеїв і їх колекцій у формуванні української керамології не порушувалося вітчизняними дослідниками. Проте, основою розвитку будь-якої наукової дисципліни є комплектування власної дослідницької бази джерел. Одним з основних джерел керамологічних студій є керамологічні колекції, які нині зберігаються в державних і приватних збірках – музеях, науково-дослідних установах, закладах освіти, галереях, салонах, у приватній власності тощо. Якщо приватні колекції кераміки, у силу певних обставин, не завжди доступні для широкого кола зацікавлених, то державні зібрання, за умови наявності відповідних документів, є відкритими для всіх дослідників. Тому саме музейні колекції кераміки часто ставали основою керамологічних студій.

«Історія будь-якої науки – це передовсім історія її творців. Науку про гончарство

твори́ли відомі й маловідомі дослідники... Максимально повне відтворення біографії учених-керамологів допоможе повноцінно дослідити й історичний розвиток керамологічних студій в Україні» [8, с. 47], – стверджував Олесь Пошивайло. А наукові погляди, переконання будь-якого дослідника формуються в певному середовищі. І музеї досить часто відіграють провідну роль у цьому процесі. Так сталося, що структурування української керамології в окрему наукову дисципліну розпочалося з середини 1980-х років. Рушійним фактором цього процесу стало заснування за ініціативою Олесь Пошивайла у 1986 р. в Опішному першого профільного керамологічного музейного закладу – Музею гончарства в Опішному. У новому музеї були створені умови як для збереження гончарної спадщини України, так і для формування українських керамологів, які й донині займаються дослідженням керамологічної проблематики. Загалом, упродовж 1980-х–1990-х років у різних українських музеях розпочали свою діяльність нині відомі всій Україні керамологи, які досліджують керамологічні теми, зокрема, Надія Боренько (Львів), Галина Галян (Полтава), Галина Івашків (Львів), Олена Клименко (Київ), Людмила Метка (Опішне), Віктор Міщанин (Опішне), Ігор Пошивайло (Київ), Олесь Пошивайло (Опішне), Світлана Пошивайло (Опішне), Жанна Чечель (Опішне), Ірина Штанкіна (Чернігів) тощо.

Метою пропонованої розвідки є визначення ролі музею, як місця збереження керамологічної спадщини України, у формуванні сучасної української керамології. Основну увагу приділено передумовам формування науки на базі музею-заповідника в Опішні, оскільки саме тут відбулися ключові події у процесі організаційного структурування української культурної керамології.

У концепції діяльності Музею гончарства в Опішному, надрукованій 1989 року, наголошено, що «серед головних завдань музею – проведення наукових досліджень з історії українського гончарства, вивчення його сучасного стану, незалежно від організаційних та професійних форм існування» [5, с. 12]. Отже, на перше місце в діяльності новоствореного музею висувалася саме наукова робота, зокрема, зважаючи на специфіку закладу, керамологічні дослідження. Цілком природно, що займаючись вивченням історії українського гончарства, окремі співробітники музею поступово переросли рівень «музейника-збирача», сформувавшись у «музейника-науковця» – керамолога.

Ще 1988 року провідним дослідником гончарства України, доктор мистецтвознавства Юрій Лащук акцентував увагу на потребі активізації науково-пошукової та організаційно-практичної роботи перед

новоствореним Музеєм гончарства в Опішному. Пропонуючи основні напрямки музейної роботи, керамолог на перше місце поставив вивчення гончарства в різні історичні періоди та всебічне дослідження основних осередків української народної кераміки згідно певної програми [3, с. 378]. Фактично, Юрій Лащук окреслив коло основних завдань і проблем, яким приділяли увагу науковці, чий світогляд формувалася у стінах музейних закладів протягом останнього десятиліття ХХ сторіччя. І хоча сказане стосувалося лише музею в Опішному, ці заходи актуальні для всіх музеїв і нині.

Як уже зазначалося, у цей період своєрідним епіцентром музеєфікації, наукового вивчення й популяризації керамологічних колекцій України став Державний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Результатом його діяльності стало формування найбільшої в Україні керамологічної колекції, яка репрезентує розвиток гончарства від найдавніших відомих виробів до сьогодення в усіх етнографічних регіонах України в межах сучасних державних кордонів.

Незважаючи на те, що про потребу формування музейних керамологічних колекцій і наукове їх опрацювання до кінця ХХ ст. зустрічаються лише поодинокі друковані згадки, усі автори монографічних і дисертаційних досліджень керамологічної тематики наголошують на використанні колекцій кераміки для написання своїх праць. Дослідники намагалися систематизувати кераміку відповідних регіонів, характеризуючи форми виробів і орнамент. У працях вміщено фотографії окремих музейних експонатів, причому із зазначенням їх місця зберігання. Таким чином, частину керамологічних колекцій через монографії дослідників уведено до наукового обігу. Хоча у них проблему формування колекцій і не порушено безпосередньо, зрозуміло, що без опрацювання подібних зібрань роботи були б неповними, що ще раз підтверджує актуальність розбудови державної керамологічної музейної мережі.

Одним з основних способів формування музейних фондів є збір матеріалу в польових експедиціях. На необхідності активізації пошукової діяльності музейних працівників з метою збереження якомога більше скарбів Олесь Пошивайло наголосив ще 1986 року, зазначивши, що «настав період, коли відходять у небуття як останні носії гончарної майстерності, так і останні люди, котрі що-небудь пам'ятають про заняття гончарством своїх сусідів, односельців. Мине декілька років, і всі ті ремісничі заняття, які ще живуть у пам'яті народній, будуть втрачені назавжди. Уже сьогодні навіть літні мешканці колишніх гончарських поселень часто категорично стверджують, що буцімто гончарів у їхньому селі ніколи й не було» [6, с. 125–126].

З кожним роком залишається все менше людей, які можуть щось розповісти про гончарство свого регіону, оскільки традиційне гончарство нині «не в моді» і ним мало хто хоче займатися.

Одночасно підготовка й проведення експедицій вимагають від її учасників певних знань і вмінь, які забезпечать її успіх. З метою проведення ґрунтовних, широкомасштабних і продуктивних експедицій у Музеї гончарства в Опішному було розроблено й опубліковано 1988 року спеціальну програму-запитальник «Українське народне гончарство: Програма-запитальник для дослідження традиційного гончарства та збирання етнографічних матеріалів» [10]. За твердженням автора, «під час її підготовки було враховано досвід укладання керамологічних розділів народознавчих програм ХІХ – першої половини ХХ століття, насамперед досвід укладання Київською губернською земською управою найбільш ґрунтовної програми для опису гончарного промислу» [9, с. 200]. Власне, це видання стало першою суто керамологічною програмою-запитальником як на теренах колишнього Радянського Союзу, так і в Незалежній Україні. У ній не лише охоплено усі галузі гончарного виробництва, а й передбачено збирання фото- й відеозйомки, аудіо записи, пошук фольклорних матеріалів, фіксацію термінології, висвітлення історичного розвитку ремесла та побуту гончарів і їх родин тощо. Програма не втратила своєї актуальності й нині й може слугувати універсальним помічником сучасним музейним працівникам у проведенні керамологічних експедицій. З часу її видання програма-запитальник була постійним супутником у всіх експедиціях співробітників Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Одночасно музей-заповідник не прагне бути монополістом у використанні цих знань. З 1995 року започатковано спільні керамологічні експедиції з працівниками інших наукових установ та музейних закладів. Подібні акції сприяють як обміну досвідом, так і налагодженню подальших професійних стосунків.

Однак співробітники музею-заповідника не зупинилися на простому процесі накопичення виробів у музейних фондах. Вони зайнялися видавничою діяльністю, розбудовою Гончарської книгозбірні й Національного архіву українського гончарства.

У справі актуалізації й популяризації керамологічних досліджень в Україні та акумуляції керамологічних матеріалів в одному місці помітну роль відіграло засноване в структурі музею-заповідника наприкінці 1992 року нове видавництво – «Українське Народознавство», яке виконало визначальну роль у висвітленні найрізноманітніших аспектів гончар-

ства від найдавніших часів до сьогодення. Його унікальність, перш за все, в тому, що це практично єдине видавництво, яке розташоване не в місті, а в сільській місцевості. Окрім того, за словами голови Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України Івана Драча, «його самобутність і в тому, що воно стало на обороні одного з найдревніших ремесел нашого народу – гончарства, самовіддано сповідує вірність традиціям народної культури» [1, с. 95]. Перша ґрунтовна праця, підготовлена новим видавництвом, побачила світ у 1993 році уже після розпаду Радянського Союзу. Ним стала перша книга всеукраїнського періодичного видання «Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. Науковий збірник за минулі літа» [11]. Це перше подібне видання, що було зорієнтоване на всебічне висвітлення гончарної культури, про що зазначили й самі видавці: «В люди вирушає перший на терені України збірник оригінальних матеріалів, цілком присвячених одному з наших найдревніших і найвтаємниченіших ремесел. Його мета – через розмаїтість просторових і часових особливостей гончарських центрів створити цілісний образ самобутнього явища народної культури і в такий спосіб явити світові наші духовні надбання. Адже довгий час радянська ідеологія культивувала «українську національну меншину». Фальшиві пророки, прагнучи підрубати глибинні корені Українства, переконували нас у власній неповноцінності...» [11, с. 8–9]. Навіть Президент України Леонід Кучма у передмові до однієї з книг «Українського Гончарства» наголосив на визначній ролі щорічника: «Високій меті збирання воедино розпорошених джерел про вітчизняне гончарство, науковому студюванню численних народознавчих проблем через керамологічні знання покликаний слугувати і перший в Україні спеціалізований національний культурологічний щорічник «Українське Гончарство». Цією книгою Україна прагне засвідчити, що вона авангардна держава в сфері науки і духу» [2, с. 12]. Унікальність видання засвідчили й російські науковці. Зокрема, російський керамолог, доктор історичних наук Олександр Бобринський захоплює констатував: «Издание потрясающе великолепное. Если вы даже ничего другого не успеете сделать за отведенное Богом время, эти книги прочно обеспечивают вам и вашим сподвижникам самую добрую память не только в Украине и в России, но и далеко за их пределами» [7, с. 35].

Ґрунтовних керамологічних знань і зусиль потребує збір письмових матеріалів, у яких зафіксовано відомості про гончарство у всіх його проявах, а також дослідження розвитку гончарного ремесла фахівцями різних напрямків.

Ці джерела діляться на дві великі групи: друквані матеріали та рукописні. З метою формування обох груп у музеї-заповіднику було створено два структурних підрозділи – бібліотеку й архів. 1987 року засновано спеціалізовану бібліотеку з проблем гончарства України й інших країн – Гончарську книгозбірню України – науково-дослідний інформаційний центр, фонд якого нині становить близько 100 000 примірників. Бібліотека володіє найбільшим зібранням літератури з проблем українського й світового гончарства в Україні. У ній зберігається рідкісна література, що стосується проблем керамології, етнології, історії, археології, мистецтва, музезнавства, традиційних ремесел і промислів. Представлені в бібліотеці також видання з питань філософії, релігії, літературознавства, публіцистики, твори класиків української і світової літератури, мемуарні, періодичні видання (газети й журнали), передусім «гончарні», з багатьох країн Європи та Північної Америки. У фондах бібліотеки зібрано понад 1 000 томів довідкової літератури.

У 1993 році в музеї-заповіднику був створений Національний архів українського гончарства, хоча матеріали для його фонду збиралися з перших років діяльності закладу. У фондах архіву зберігаються кіно-, фоно- і відеозаписи, фотографії, слайди, зроблені під час знаменних подій у житті Музею гончарства (виставки, конкурси, симпозиуми, конференції), а також паперові матеріали, привезені з керамологічних експедицій; дисертації відомих дослідників гончарства, особисті фонди українських учених, художників, красназців, пов'язаних з вивченням і популяризацією гончарства, виготовленням гончарних виробів. Усі архівні матеріали систематизовані за окремими напрямками, формується електронний банк даних. У фондах Національного архіву українського гончарства знаходиться понад 25 000 одиниць зберігання.

В архіві сформована найбільша в державі колекція фільмів на теми гончарства України, США, Японії, Англії. Зйомкою й монтажем матеріалів займаються співробітники створеної одночасно з архівом Аудіовізуальної студії українського гончарства «Відродження». Вони спеціалізуються на пошуку, збиранні й збереженні аудіовізуальних матеріалів про історію українського гончарства, особливості гончарного виробництва, форму й орнаменту гончарних виробів, специфіку інструментів гончарів, традиційний і сучасний побут майстрів, займаються фотографуванням і фільмуванням виробничих процесів, пов'язаних з гончарством, звичаїв та обрядів гончарів, особливостей традиційного побуту. Нині жоден етнографічний або художній музей України не займається

зйомкою профільних для нього фільмів (сюжетів) і не має у своїй структурі підрозділів по збереженню аудіовізуальних джерел. Діяльність в невеликому провінційному селищі Аудіовізуальної студії, яка самостійно займається створенням відеосюжетів і художніх фільмів – явище унікальне не лише для Полтавщини зокрема, але і в цілому для України. За роки існування студії знято й архівовано близько 4 тисяч відеосюжетів з проблематики українського гончарства.

Отже, як бачимо, у Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному були створені усі передумови для формування українських керамологів. Саме в його стінах відбувався процес структурування української керамології, виокремлення її в окрему наукову дисципліну й визнання її в сучасному науковому світі. Завдяки наполегливій праці співробітників музею було створено унікальну джерельну базу для подальших керамологічних студій (керамологічна колекція, гончарський архів і книгозбірня). Відносно невеликий період діяльності музею (14 років) зробив можливим діяльність нової академічної керамологічної установи – Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, яка спеціалізовано займається вивченням гончарства й утвердженням української керамології як повноправної науки.

Посилання

1. Драч І. Видавництво «Українське Народознавство» – феномен екології гончарської культури України / Іван Драч // Український керамологічний журнал. – 2001. – № 1. – С. 94–95.
2. Кучма Л. Дорогі співвітчизники! / Леонід Кучма // Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник: Науковий збірник за минулі літа / упоряд. Олесь Пошивайло. – Київ–Опішне: Молодь–Українське Народознавство, 1995. – Кн. 2. – С. 11–12.
3. Лашук Ю. Українське гончарство – феномен народного мистецтва слов'янського світу / Юрій Лашук // Українське Гончарство. Національний культурологічний щорічник: Науковий збірник за минулі літа / упоряд. Олесь Пошивайло. – Київ–Опішне: Молодь–Українське Народознавство, 1993. – Кн. 1. – С. 371–379.
4. Лашук Ю. Юрій Лашук: пройдене і пережите / Юрій Лашук // Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2002 / За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайло. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – Кн. 2. – С. 402–409.
5. Наукова концепція Музею гончарства в Опішні: довідковий матеріал для учасників Першого республіканського симпозиуму гончарства в Опішні, 10.05–11.06.1989р. – Опішня, 1989. – 24 с.
6. Пошивайло О. Гончарство Зіньківського та Котелевського районів Полтавської області / Олесь Пошивайло // Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За рік 1995. – Опішне: Українське Народознавство, 1996. – Кн. 3. – С. 119–126.
7. Пошивайло О. Гончарська столиця України: Видавництво «Українське Народознавство» / Олесь Пошивайло. – Опішне:

Українське Народознавство, 2000. – 48 с.

8. Пошивайло О. Короткий академічний словник сучасних українських керамологів (культурна керамологія) / Олесь Пошивайло. – Опішне: Українське Народознавство, 2009. – 312 с. : іл.

9. Пошивайло О. Українська академічна керамологія XXI сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ / Олесь Пошивайло. – Опішне: Українське Народознавство, 2007. – Кн. 1: (2001–2005). – 776 с. : іл.

10. Пошивайло О. Українське гончарство: Програма-запитальник для дослідження традиційного гончарства та збирання етнографічних матеріалів / Олесь Пошивайло. – Опішне: Музей гончарства в Опішні, 1988. – 28 с.

11. Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник: Науковий збірник за минулі літа / упоряд. Олесь Пошивайло. – Київ–Опішне: Молодь–Українське Народознавство, 1993. – Кн. 1. – 520 с.

Лькова О.Г. Роль музею в формуванні української культурної керамології

В статті йде про структурування української керамології та виділення її в окрему науку. Зазначено, що вирішальну роль в цьому процесі зіграв Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішні, створений у 1986 г. Це подія стала ключовою в активізації керамологічних студій. Описано окремі структурні підрозділи музею. Акцентовано, що саме їх діяльність стала вирішальною в створенні нового академічного керамологічного закладу – Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України.

Ключові слова: музей, українська керамологія, колекція, формування, керамологічна експедиція, видавництво, архів, бібліотека, Опішня, Україна.

Lykova O.H. The role of the museum in the formation of Ukrainian cultural Ceramology

The article deals with the structuring and allocation of Ukrainian ceramology and its allocations in separate science. It is indicated that the National Museum of Ukrainian Ceramics in Opishne (1986) played a crucial role in this process. This event was crucial in enhancing ceramological studies. The basic structural units of the museum are described. Attention is drawn to their work as the impetus for the creation of a new academic ceramological institution - Institute of Ceramology - Branch of Ethnology Institute (National Academy of Sciences of Ukraine).

Key words: museum, Ukrainian ceramology, collection, formation, ceramological expedition, a publishing house, an archive, a library, Opishne, Ukraine.

14.03.2016 р.

УДК 069:908(477.53)

*Н.Г. Кондратенко
О.С. Суліма*

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА: ВИСТАВКОВА АКЦІЯ «ЕкспоМ» У ПОЛТАВСЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО

У статті розкриті концептуальні засади втілення проекту виставкової акції «ЕкспоМ» у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського. Для унаочнення втілюваної виставкової акції надана інформація про експонат січня.

Ключові слова: Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, проект, виставкова акція, фундатори, К.М. Скаржинська, інтер'єрний годинник, «Vincenti & Cie».

Для Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського 2016 рік має особливе значення – виповнюється 125 років від дня його заснування. Традиційним стало святкування музейних ювілеїв втіленням різноманітних творчих проектів. Цього разу колектив музею розробив масштабний проект «Музей+», органічною складовою якого стала виставкова акція «ЕкспоМ» («Експонат місяця»), який стартував 1 січня 2016 року. Таким чином, потенційна аудиторія матиме змогу зануритись у «біографію» дванадцяти музейних перлин основної експозиції.

У відповідь на нові запити сучасного відвідувача, музеї, в тому числі й Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, вибудовують свою діяльність з урахуванням особливостей соціокультурної ситуації в регіоні, звертаючись до проектної діяльності. Особливої ваги набуває фундаментальна функція музеїв: не лише зберігати, але й актуалізувати культурний спадок.

До аналізу широкого кола питань музейного менеджменту, зокрема проектного, та маркетингу у своїх працях звертаються сучасні українські та зарубіжні дослідники-музеологи. Наприклад, авторський колектив посібника «Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв» – П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів, В. Мельник, Н. Рега, С. Оришко, О. Соколова – розкриває використання основних принципів і методів маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв, надає практичні рекомендації запровадження нових видів музейних послуг [1]. Т.Ю. Юрєнева у підручнику «Музееведение» поряд з питаннями соціальних функцій музеїв, їх науково-дослідної роботи, фондової, експозиційної і культурно-освітньої діяльності, також розглядає проблеми музейного менеджменту і маркетингу [2]. Окремий